

טהרת ליל שבועות

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב - קמו ע"א:

מפני מה עובדי כוכבים מזהמין? - שלא עמדו על הר סיני. שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני - פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני - לא פסקה זוהמתן.

זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף צז עמוד א - צח עמוד ב

ליל שבועות של חבורת הרשב"י:	ליל שבועות של החסידים הראשונים:
<p>ר"ש הכי אמר בשעתא דמתכנשי חברייא בהאי ליליא לגביה ניתי לתקנא תכשיטי כלה בגין דתשתכח למחר בתכשיטה ותקונהא לגבי מלכא כדקא יאות. זכאה חולקהון דחבריא כד יתבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטהא ואנהיר עטרהא ושוי תקונהא, ולית לך בעלמא מאן דידע לתקנא תכשיטי כלה אלא חברייא זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי. תא חזי חברייא מתקני בהאי ליליא תכשיטהא לכלה ומעטרי לה בעטרהא לגבי מלכא.</p>	<p>רבי אבא ורבי חייה הוו אזלי באורחא א"ר חייא כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה, מאי קא מיירי, א"ל הא אוקמוה חברייא אבל ת"ח ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידין במסאבותא כאתת' דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא</p>
<p>ומאן מתקין ליה למלכא בהאי ליליא לאשתכחא בה בכלה לאזדווגא בה במטרוניתא? נהרא קדישא עמיקא דכל נהרין, אימא עלאה הדא הוא דכתיב (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'. לבתר דאתקינת ליה למלכא ואעטרת ליה אתיית לדכאה לה למטרוניתא ולאינון דמשתכחי גבה,</p>	<p>בתר דאתפסקו מנה מה כתיב (ויקרא טו) וספרה לה שבעת ימים, אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, וספרתם לכם, לכם דייקא כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אוף הכא לכם לעצמכם ולמה? בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה. התם וספרה לה שבעת ימים הכא שבע שבתות אמאי שבע שבתות? בגין למזכי לאתדכאה במיין דההוא נהר דנגיד ונפיק ואקרי מים חיים וההוא נהר שבע שבתות נפקו מניה, ועל דא שבע שבתות ודאי בגין למזכי ביה.</p>
<p>למלכא דהוה ליה בר יחידאי אתא לזוגא ליה במטרוניתא עלאה מאי עבדת אמיה כל ההוא ליליא עאלת לבי גניזהא אפיקת עטרא עלאה בשבעין אבני יקר סחרנהא ואעטרת ליה אפיקת לבושין דמילת ואלבישת ליה ואתקנת ליה בתקוני דמלכין. לבתר עאלת לבי כלה חמאת עולימתהא דקא מתקני עטרהא ולבושהא ותכשיטהא לתקנא לה, אמרה לון הא אתקינת בי טבילה אתר דמיין נבעין וכל ריחין ובוסמין סוחרני אינון מיין לדכאה לכלתי ליתי כלתי מטרוניתא דברי ועולימתהא ויתדכון בההוא אתר דאתקינת בההוא בי טבילה דמיין נבעין דעמי לבתר תקינו לה בתכשיטהא אלבישו לה לבושהא אעטרו לה בעטרהא, למחר כד ייתי ברי לאזדווגא במטרוניתא, יתקין היכלא לכלה וישתכח מדוריה בכו כחדא, כך מלכא קדישא ומטרוניתא וחברייא כהאי גוונא ואימא עלאה דמתקנת כלא אשתכח דמלכא עלאה ומטרוניתא וחברייא מדוריהון כחדא ולא מתפרשין לעלמין....</p>	<p>כמה דאתתא דכיו דילה בליליא לאשתמשא בבעלה כך כתיב וברדת הטל על המחנה לילה, על המחנה כתיב ולא כתיב וברדת הטל לילה אלא על המחנה בגין דיורד מההוא נקודה על אינון יומין דאתקריאו מחנה ומתחברת במלכא קדישא. ואימתי נחת האי טלא? כד קריבו ישראל לטורא דסיני כדון נחת ההוא טלא בשלימו ואדכי ואתפסקת זוהמתן מנייהו ואתחברו ביה במלכא וכ"י וקבילו אורייתא והא אוקימנא, ובההוא זמנא ודאי כל הנחלים הולכים אל הים לאתדכאה ולאסתחאה וכלא אתקשרו (ס"א אתקדשו) ואתחברו ביה במלכא קדישא,</p>
<p>זוהר - הקדמה דף ח עמוד א ר' שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא בליליא (אמור צ"ח א) דכלה אתחברת בבעלה, דתנינן כל אינון חברייא דבני היכלא דכלה אצטריכו בההיא ליליא דכלה אזדמנת למהוי ליומא אחרא גו חופה בבעלה למהוי עמה כל ההוא ליליא, ולמחדי עמה בתקונהא דאיהי אתקנת</p>	<p>ת"ח כל ב"נ דלא מני חושבנא דא אינון שבע שבתות תמימות למזכי לדכיותא דא לא אקרי טהור ולא בכללא דטהור הוא ולא הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא, ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה כד מאטי להאי ליליא לבעי ליה למלעי באורייתא ולאסתחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בההוא ליליא ואתדכי, ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דבע"פ בגין דיתדכון (ס"א דיתדבק) כחדא ממבועא דנחלא עמיקא, לבתר בהאי יומא ליתי תורה שבכתב ויתחבר (ס"א בהו) בה וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא כדון</p>

<p>למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דחכמתא בגין דאלין אינון תיקונין דילה ותכשיטהא, ואיהי ועולמתהא עאלת וקיימת על רישיהון ואתתקנת בהו וחדת בהו כל ההוא ליליא וליומא אחרא לא עאלת לחופה אלא בהדיהו ואלין אקרון בני חופתא, וכיון דעאלת לחופתא קודשא בריך הוא שאיל עליהו ומברך לון ומעטר לון בעטרהא דכלה זכאה חולקהון,</p>	<p>מכריזי עליה ואמרי (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר יי' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיך וגו', ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא ואמרי נייתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עליהו ואתיא לאזדוגא ביה במלכא ותרוייהו מתעטרי על רישיהו דאינון דזכאן להכי.</p>
--	---

טהרת הטל:

ישעיהו פרק כו (ט)

יחינו מתמיד נבלתי יקומנו הקיצו ורננו שכני עפר כי טל אורת טלף וארץ רפאים תפיל:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא עמוד ב:

אמר ר' אלעזר: עמי הארצות אינן חיים, שנאמר: מתים בל יחיו וגו'. ... דכתיב: כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל, כל המשתמש באור תורה - אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה - אין אור תורה מחייהו. ...

תיקוני זהר דף יב/א:

ארבעים מלקיות חסר חד כחושבן ט"ל, מאן דנטיר לה מנייהו, נחית ט"ל עליה, דאיהו יו"ד ק"א וא"ו, ט"ל להחיות המתים, (הדא הוא דכתיב כי טל אורות טליך, ומיד וארץ רפאים תפיל), ועליה אוקמוהו רבנן דמתניתין, כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו, (וכל מי שאינו עוסק בתורה אין טל תורה מחייהו):

תיקוני זהר חדש מנוקד - ספרא תנינא:

ואית דלא משתדלון באורייתא דבעל פה לשמה... ואית אחרנין דאנון מארי (תורה) דמשתדלון בה לשמה, תריסין דבה מדרשא דאתמר בהון (במדבר יט) אדם כי ימות באהל. כמה דאוקמוה מארי מתניתין אין התורה מתקיימת אלא במי שפמית עצמו עליה: ולית מיתה אלא עני. דאוקמוה בה, פת במלח תאכל. ועליהו אתמר (ישעיה כו) יחינו מתמיד. אלון דאתמר בהון (במדבר יט) אדם כי ימות באהל. דנדאי בהון אתקיימת שכינתא. ועתיד קודשא בריך הוא לאחזא לון בה. כמה דאוקמוה כל המקיים את התורה מעני סופו לקיימה וגו'. ... כי טל אורות טלף (ישעיה כו), ודא יו"ד ה"א וא"ו. האי איהו חשבון ט"ל אורייתא דבעל פה. דאיהו ה"א שית סדרי משנה איהו בחשבון ה"א. ובגינה אוקמוה מארי מתניתין, כל העוסק בטל תורה. טל תורה מחייהו. והאי איהו דמצילן בה מוריד הט"ל.

במדבר פרק יא:

(ז) והמן כזרעגד הוא ועינו כעין הבדלח: (ח) שטף העם ולקטו וטחנו ברחים או דכל במדכה ובשלו בפרור ועשו אותו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: (ט) וברדת הטל עליהמחנה לילה ירד המן עלינו:

שמות פרק טז:

דף מקורות | ספירת העומר | שיעור 4 | טהרת ליל שבועות

תש"פ

(ד) ויאמר יקנך אלמשה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דברים יום ביומו למען
אנחנו הילך בתורת אסל: ... (יג) ויהי בערב ותעל השל ויתכס אותה מחנה ובבקר היתה שכבת
השל סביב למחנה: (יד) ותעל שכבת הטל והנה עלפני המדבר דק מחספס דק כפזר עלהארץ: (טו)
ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלכם הוא הלחם
אשר נתן יקנך לכם לאכלה: (טז) זה הדבר אשר צוה יקנך לקטו ממנו איש לפי אכלו עמו לגלגלת
מספר נפשותיכם איש לאשר באהלו תקחו: (יז) ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעט: (יח)
וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו: ...

(לא) ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא פזרע גד לבן וטעמו כצפחת בדבש: (לב) ויאמר משה זה
הדבר אשר צוה יקנך מלא העמר ממנו למשמרת לדתיתכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי
אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים: (לג) ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותרשמה
מלא העמר מן והנח אתו לפני יקנך למשמרת לדתיתכם: (לד) פאשר צוה יקנך אלמשה ויניחהו
אהרן לפני העדת למשמרת: (לה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עדבאם אלארץ נושבת
את המן אכלו עדבאם אלקצה ארץ כנען: (לו) והעמר עשרית האיפה הוא: פ

דברים פרק ח

(ב) וזכרת את פלהדרך אשר הולכת יקנך אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת
את אשר בלבבך התשמר מצותו מצותיו אסל: (ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת
ולא ידעו אבתך למען הודיעך כי לא עלה לחם לבדו יחיה האדם כי על פלמוצא פי יקנך יחיה
האדם:

זוהר חלק ג דף מט/א:

תאנא וכה תעשה להם לטהרם, מאי וכה, כגוונא דלעילא, הזה עליהם מי חטאת, שירי טלא
דבדולחא, הכא מי חטאת דאינון שירי טלא, לזמנא דאתי כתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם
מים טהורים.

זוהר חלק ג דף קכח/ב:

בגולגלתא יתבין (בכל יומא) תליסר (ס"א תריסר) אלפי רבוא עלמין, דנטלין עלוי רגליו, וסמכין
עלוי, ומהאי גולגלתא נטיף טלא לההוא דלבר, ומלייא לרישיה בכל יומא, דכתיב (שיר ה ב) שראשי
נמלא טל:

ומההוא טלא דאנער מרישיה ההוא דאיהו לבר, יתערון מתייא לעלמא דאתי, (דכתיב שראשי נמלא
טל, מלאתי טל לא כתיב, אלא נמלא), דכתיב (ישעיה כו יט) כי טל אורות טלך, אורות נהורא
דחוררתא דעתיקא, ומההוא טלא מתקיימין קדישי עליונין, והוא מנא דטחני לצדיקיא לעלמא
דאתי:

ונטיף ההוא טלא לחקלא דתפוחין קדישין, הדא הוא דכתיב (שמות טז יד) ותעל שכבת הטל והנה
על פני המדבר דק מחוספס, וחיוזו דההוא טלא חוור, כהאי גוונא דאבנא דבדולחא, דאתחזייא כל
גווינין בגויה, הדא הוא דכתיב, (במדבר יא ז) ועינו כעין הבדולח:

זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קטז עמוד א - ב:

דף מקורות | ספירת העומר | שיעור 4 | טהרת ליל שבועות

תש"פ

כמא דאת אמר (משלי כה) הגו סיגים מכסף וגוי וכדין הוא כספא שלימתא בלא ערבוביא כך הקדוש ברוך הוא מעייל האי גופא תחות ארעא עד דמתרקב כוליה ונפקי מניה כל זוהמא בישא ואשתאר ההוא תרווד רקב ואתבני גופא מניי ועד כען הוא גופא לא שלים לבתר ההוא יומא רבא דכתיב (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע ליי לא יום ולא לילה מתטמרן כלהו בעפרא כדבקדמיתא מן קדם דחילו ותקיפו דקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (ישעיה ב) ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד יי ומהדר גאונו וגוי ונפיק נשמתיהו ומתעכל ההוא תרווד רקב ואשתאר גופא דאתבני תמן (נ"א נהורא) **דיליה כנהורא דשמשא וזהרא** דרקיעא דכתיב (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגוי וכדין כספא שלים גופא שלימא בלא ערבוביא אחרניתא, דאמר ר' יעקב **גופא דנהיר ירמי קודשא בריך הוא מלעילא** דכתיב (ישעיה כו) **כי טל אורות טלך** וכתיב (שם כב) הנה יי מטלטלך וגוי, וכדין יתקרון קדישין עלאין דכתיב (שם ד) קדוש יאמר לו ודא הוא דאתקרי תחיית המתים דבתרייתא ודא הוא (כספא שלים גופא שלימא) (נ"א נסיונא) בתרייתא ולא יטעמון עוד טעמא דמותא דכתיב בי נשבעתי נאם יי כי יען אשר עשית וגוי כי ברך אברכך וגוי.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף עד עמוד ב:

דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן ענוי ונאמר להלן ענוי, מה להלן ענוי רעבון - אף כאן ענוי רעבון.
רש"י: ונאמר להלן עינוי - ויענך וירעיבך (דברים ח).

שער הכוונות - דרושי יום הכיפורים דרוש א:

ונחזור לענין א' כי ע"י ה' תפלות שאנו מתפללים ביוה"כ אנו ממשיכין אליה ה' בחי' **אכילה ושתיה פנימיים מפנימיות אימא** בסוד ה' קולות היוצאות מהפה בסוד הבל כדמיון ה' קולות תפילתינו כי גם אלו ה' בחי' הנז' הם **סוד ה' קולות פנימיים היוצאים מפי אימא** ומשם מקבלת המלכות עתה ה' בחי' אכילה ושתיה כו' גם בחי' ה' ענויים עצמם הם כנגד ה' קולות אלו לפי שהתענית נקרא צו"ם **וצום בגי' קול** כי הוא ממשיך ה' קולות הפנימיים העליונים ע"י ה' צומות אלו מאכילה ושתיה וכו' הגופניים. גם יובן הענין כפשוטו כי הנה אלו הה' קולות שנמשכים לה עתה הם מפנימיות חג"ת נ"ה דאימא והנה זה עצמו הוא סוד **התענית** כנודע מס"ה פ' תרומה כי ביום התענית כל האברים נזונים ממזון שמשלח המוח בהם נמצא כי ע"י התעני' וענוים הה' אלו נמשכין אליה ה' קולות ומזונות רוחנים שהם הה' תפלות מן המוחי אשר בה' קצוות אימא ממש כמו שיתבאר עניינם לקמן בע"ה. וז"ס מ"ש הכתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כו' ר"ל כי בשאר ימות השנה זו"ן נקי אדם חיים וניזונים ע"י הלחם הגופני שהוא **סוד ג' הוי' העולים בגי' לחם** כמבואר אצלנו בסוד המוציא לחם מן הארץ **בסעודות שבת** אבל אינו על הלחם הגופני לבדו **רק בשיתוף מוצא פי ה' שהוא פנימי' ורוחני' בסו' הבל היוצא מפי ה'** המשתתף עמו וזמ"ש כי לא על הלחם לבדו והוסיף מלת לבדו לשלול שאינו לבדו רק בשיתוף מוצא פי ה'. אבל ביוה"כ אין בו אכילת לחם רק מוצא פי הה' קולות הרוחניים הפנימיים הנז'. גם רמז באומרו מוצא כי הוא אותיו' צומ"א שהו' תרגומו של תענית כי ע"י התעני' ניזון ממוצא פי ה' שהו' אכיל' פנימית ורוחנית בסוד קו"ל והבל היוצא מפה העליון כנז'.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד ב:

ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: **כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו** - עובר בחמשה קולות, שנאמר: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. ואם משמחו מה שכרו? - אמר רבי יהושע בן לוי: **זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות**, שנאמר: ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקל שופר וגוי ויהי קול השפר וגוי והאלהים יעננו בקול. איני? והא כתיב וכל העם רואים את הקולות! - אותן קולות דקודם מתן תורה הוו.

שמות פרק יט:

(טז) ויהי ביום השלישי בהלית הבקר ויהי קלות וברקים וענן כבד עלההר וקל שפר חזק מאד ויחרד
כל העם אשר במחנה: (יז) ויוצא משה את העם לקראת האלהים מרחמנה ויתנצבו בתחתית ההר:
(יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו וקנן באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד:
(יט) ויהי קול השפר הולך וחרק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול:

שתי הלחם ולחם המשנה:**שמות פרק טז פסוק כב**

ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לט עמוד ב:

אמר רבי אבא: ובשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות. מאי טעמא - לחם משנה כתיב.

זוהר מהדורת הסולם - ויקרא פרשת אמור מאמר ב' חג השבועות אות קפב:

פקודא בתר (דף צ"ח ע"א) דא, לקרבא שתי הלחם. הא אוקימנא, שתי הלחם: פירתי שכניתי, עילא
ותתא, ואתחברן פתא. לגביהון, תרין נהמי בשבת, מזונא דחד תרין, דעילא ותתא. ועל דא כתיב,
שני העמר לאחד. לאחד ודאי, לאתניחא באתר חד. לההוא דאקרי אחד. ומאן איהו. הקול קול
יעקב, דאיהו גרית עילא ותתא, תרין נהמי פתא. ובגין דשבת איהו רזא דעילא ותתא, וכלא איהו
שבת, תרין נהמי.

ספר הליקוט - פרשת עקב - פרק ח:

ואפשר עוד לומר, כי בהיות כי כל הדברים שבעולם יש להם חיות, וכמו שהאדם נברא גוף ונפש,
הכי נמי כל הדברים. והנה התורה עצמה יש לה גוף, כענין הלכות הנז' בדבריהם ז"ל, וגופי תורה,
ויש להם פנימיות התורה, שהיא הנשמה. .. וכן המזון והלחם שהאדם אוכל יש לו חיות, והחיות
הוא הדיבור שיצא מפיו ית' בעת הבריאה, כשאמר תוצא הארץ כך וכך, אותו ההבל הוא דבר שיש
בו ממש. וכמו שהאדם כשהוא מדבר מוצא הבל מפיו, ואותו ההבל הוא חלק נשמתו. ראייה לזה,
שאחר שיצאה הנשמה מן הגוף, לא נשאר בו לא הבל ולא דיבור, נמצא, שאותו הבל שיוצא מפיו
בעת הדיבור, הוא חלק נשמתו. ולכן נצטוינו שלא לדבר דברים בטלים, שמפסיד בהם חלק נשמתו...
ועל זה אמר הכתוב (שמות כ' י"ח) וכל העם רואים את הקולות, רואים את הנשמע, שהיו רואים
את הדיבור, שהיה בא ומנשק אותם על פיהם, והיה אומר מקבלני אתה עליך. נמצא, שהיו רואים
את הדיבור, כמו מלאך א'. וכן היה הדיבור שאמר בעת הבריאה לכל דבר ודבר, אותו הדיבור נכנס
להיות חיות בתוכו לגדלו. וא"כ במזון שאדם אוכל, יש חלק חומרי שזן הגוף של האדם, וגם יש בו
חיות, שהם ג"כ חלק הנשמה שבאדם:

ועם זה יתורץ קושיא זו, שאיך אפשר בעולם שהלחם שהוא חומרי יזון חלקי הנפש שבאדם, שהוא
רוחני, ואם לא יאכל אדם לחם ולא שום מזון, כך ימות ברעב ותצא נשמתו ממנו, ואם יאכל כזית
לחם יחיה, והאיך אפשר שהלחם יעמיד הנשמה הרוחנית. ומהכרח קושיא זו, אמרו הפלוסופים
שאינן השארות לנפש, וכמות זה כן מות זה, כשימות האדם ויפסד חלק גופו, ג"כ יפסד חלק נשמתו,
כיון שהיא ניזונית מדבר חומרי גם היא חומרית. ואין האמת כן, כי ח"ו, כי הם לא ידעו כל מה

דף מקורות | ספירת העומר | שיעור 4 | טהרת ליל שבועות
תש"פ

שאמרנו, שיש חיות אל המזון שהוא חלק רוחני שבו, להחיות חלק רוחני שבאדם. וזש"ה לכך האכילך את המן הרוחני, להודיעך כי לעולם אין מי שזן לאדם, אלא החלק רוחני שבו. וזש"ה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה', דהיינו מה שיצא מפיו ית' בעת הבריאה, להוציא מן הארץ כל דבר ודבר, אותו הדיבור נכנס באותו המזון, והוא הוא המחיה את האדם. ולכך צריך לברך על המזון, כי ע"י הברכה מתעורר החיות:

וכן הענין במצוה, כי הברכה שאנו מברכין על המצוה, גם היא מועילה אל החיות שבה. נמצא, שיש במצוה מחשבה דיבור מעשה, דהיינו הכוונה שהיא המחשבה, והברכה והדיבור. וזש"ה כל המצוה, בשלימותה, עם הכוונה כאמור. וכדי שלא יאמר אדם, ומי שלא ידע כוונת המצוה לא יהיה לו חלק לעה"ב, לזה אמר וזכרת וגו', תזכור אכילת המן, כי כונתו ית' היתה להודיעך תירוץ לזה, כי כמו שהמן היה רוחני, ועכ"ז היה בו כח לזון ג"כ חלק הגוף שבאדם, שהוא חומרי, כמו כן תדע, כי גם החומרי יזון חלק הנפש, שידיעת ההפכים אחת:

וזש"ה למען הודיעך, כי לא על הלחם החומרי לבדו יחיה האדם, דהיינו חלק הגוף החומרי שבו, שע"כ נקרא אדם שקורץ מאדמה, כי על כל מוצא פי ה', דהיינו המן שהוא רוחני בהחלט, שיצא מפיו ית', גם עליו יחיה האדם חלק חומרי שבו, כאמור. וכן ג"כ יהיה להפך, כי כשיאכל הלחם בלא ברכה, שלא יתעורר החיות שבו. וכן אכילת הגוים שהיא בלי ברכה, גם היא תזון חלק הנפש, אלא שלא יהיה התועלת שיעשה אל הנפש בלא ברכה, כמו התועלת שיהיה לו עם הברכה. וכן הענין בעצמו בענין המצוה בעצמה, כי אף אם יהיה בלא כוונה, תועיל לאדם לעה"ב ג"כ, אלא שלא ישוה בהשואה גמורה, אל מי שיעשה אותה בכוונה: